

Madárvilágunk pusztulása az utolsó félszázad alatt.

Írta BUDA ÁDÁM.

1856 óta figyelem Réa vidékének s nevezetesen a Sztrigy völgyének a madárvilágát, s egy félszázados megfigyelés szomorú végeredményeképen hajdan úgy fajokban, mint egyedekben gazdag madárvilágunk folytonos és folytonosan növekvő pusztulásáról kell beszámolnom, a mely különösen az utóbbi évtizedek alatt vált mind szembetűnőbbé. „A régi jó idők“ szálló igéjét tán semmire se lehet oly komolyan alkalmazni, mint madárvilágunk jelen állapotára. A mi azelőtt némileg ritkább volt, az ma már végképen eltűnt, vagy csak évtizedenként kerül elő egyszer, a mi azelőtt százával volt, az ma csak szórványos s csak igen kevés faj van, a melynek állománya némileg megnövekedett.

Ez a pusztulás különösen föltűnő a nagyobb ragadozóknál és a vízimadaraknál. Előbbiek a strychnin-áldozatai, míg a vízimadarak a Tisza-szabályozás óta esőkentek.

A 60-as években ha nagyobb esőzések következtében megáradt és kiöntött a Sztrigy, nagy mennyiségben és változatosságban jöttek a vízi szárnyasok. Lehetőleg teljes gyűjteményt óhajtottam volna beszerezni annak idején, de akkor még csak előföltű puskák voltak s így gyakran megesett, hogy éppen a legritkébbak kerültek az imént kilőtt fegyver elé. Ily módon menekedett egyszer három *Recurvirostra* s egy *Haematopus*. Ezeket kívül azonban sok ismeretlen vízimadár is lövés nélkül ment el. A gyakorlat következtében már hangjukról s repülésükről ismertem az itt megfordulókat, úgy hogy rögtön föltűnt az új vendég, a mely a fegyver tökéletlensége következtében bizony sokszor elmenekült.

A Tiszaszabályozás előtt itt valóságos vonulási útjuk volt a vízimadaraknak. A Dunáról a Tiszára, onnan a Maros és Sztrigy mentén

Die Verminderung unserer Vogelwelt in den letzten 50 Jahren.

VON ADAM V. BUDA.

Seit 1856 beobachte ich die Vogelwelt in der Umgebung von Réa, namentlich im Thale des Sztrigyflusses und kann ich am Schlusse einer 50jährigen Beobachtung als trauriges Endresultat nur eine fortwährend mehr und mehr unsichgreifende, immer auffälligere Verminderung unserer einst arten- und individuenreichen Vogelwelt konstatiren, welche sich besonders in den letzten Dezennien stark bemerkbar machte. Die „guten alten Zeiten“ dürften vielleicht auf kein anderes Gebiet so ernst angewandt werden können, als auf den jetzigen Bestand unserer Vogelwelt. Was früher eine etwas seltenere Erscheinung war, ist heute vollständig verschwunden, oder aber bedarf es Jahrzehnte zu einem einzelnen Vorkommen; was damals zu Hunderten erschien, kommt jetzt vereinzelt, und gibt es äusserst wenig Arten, bei welchen eine geringe Zunahme zu bemerken ist.

Dieser Verfall ist besonders bei den grösseren Raubvögeln und bei dem Wassergeflügel sehr auffallend. Erstere sind Opfer des Strychnins, während das Wassergeflügel seit der Regulirung des Tiszaflusses abgenommen hat.

Noch in den 60-er Jahren, wenn infolge grösserer Regen der Sztrigyfluss anschwellt und aus den Ufern trat, erschien das Wassergeflügel in grosser Menge und Mannigfaltigkeit. Es war damals mein Ziel, eine möglichst vollständige Sammlung desselben zu erreichen, doch hatten wir damals nur Vorderlader, und so geschah es nicht nur einmal, dass eben die seltensten Arten vor das gerade abgeschossene Gewehr kamen. Auf diese Weise entgingen z. B. drei Stück *Recurvirostra* und ein *Haematopus*. Ausser diesen gingen aber auch mehrere mir unbekanntere Arten verloren. In Folge fortwährender Übung erkannte ich sämmtliche hier vorkommenden Arten an Flug und Stimme, so dass mir ein neuer Gast sofort auffiel, welcher aber in Folge der Unvollkommenheit der Waffe öfters entrienen konnte.

Vor der Tiszaregulirung hatten die Wasservögel hier eine regelrechte Zugstrasse. Dieselben kamen von der Donau zur Tisza und

a Retyezát hegylánczon át rövid úton az Al-dunára vonultak. Ma már úgy látszik más vonulási utat választottak, és szinte teljesen elmaradtak.

A pusztulás mértékét tán legjobban az egyes fajoknál lehet jellemezni, s azért áttérek ezekre.

Vultur monachus, L. Még 20—25 évvel ezelőtt ősszel és télen ritka volt az a nap, a melyen 1—2 példányt ne láttam volna keringeni a magasban, s a dögön már másnap 15—20 drbot is lehetett látni — manapság eltelik egy esztendő is, míg egyet meglát az ember. Föltünően azóta pusztult, a mióta a havasi vadászterületeken mérgezik a dűvadakat.

Gyps fulvus, (Gm.). Havasainkon régebben ritka volt. A szerb hadjárat idejében azonban sok jött át ide s néhány évig tartózkodott itt. Úgy látszik, hogy ismét eredeti tartózkodási helyeikre húzódtak vissza.

1889-ben egy igen szép fejlett példány Kernyesd községben lecsapott egy kertben a libákra. A gazda a közelben volt, s minthogy a keselyű nagy szárnyaival a sűrű szilvafák között nem tudott felrepülni, elfogta azt élve s elhozta nekem. Lánczra téve tartottam az udvarban, a hol nemsokára annyira megszeliődött, hogy a kezemből vette el az ételt és simogatni is engedte magát. Néhány hónap múlva elszakította a lánczát s néhány száz lépésnyire leszállt a mezőre. Utána mentem, nevén szólítottam és tényleg bevárt, úgy hogy megfoghattam. Néhány létre rá elszakította a vastagabb lánczot is, és végleg elment. A karika s félméter láncz a lábán maradt.

Neophron perenopterus, (L.). A szabadban itt mindössze csak két példányt láttam. Az 50-es évek elején egy paraszt két pelyhes fiókát hozott le havasainkról, a melyek WAGNER KÁROLY hátszegi gyógyszerész birtokába kerültek. Magam is láttam őket, mint már szép kifejlett példányokat. Régebben tehát fészkeltek nálunk.

flogen von hier aus der Maros und dem Sztrigy entlang über die Gebirgskette Retyezát auf dem kürzesten Wege direkt zur unteren Donau. Heute scheinen sie einen anderen Weg genommen zu haben, da sie nun fast vollständig ausgeblieben sind.

Der Grad der Verminderung dürfte am besten bei den einzelnen Arten charakterisirt werden, weshalb ich zu diesen übergehe.

Vultur monachus, L. Noch vor 20—25 Jahren gab es im Herbst und Winter selten einen Tag, an welchem ich nicht 1—2 Exemplare kreisen gesehen hätte und wurde das Aas schon am folgenden Tage von 15—20 Stücken befliegen — jetzt kam auch ein Jahr vergehen, ohne dass auch nur einer zu Gesicht kommt. Sehr auffallend ist diese Verminderung, seitdem in den Jagdrevieren der Hochgebirge dem Raubwilde mit Gift gesteuert wird.

Gyps fulvus, (Gm.) War in unseren Hochgebirgen früher selten. Während des serbischen Krieges aber kamen viele zu uns und verblieben hier einige Jahre. Wie es scheint, zogen sie sich wieder in ihre ursprünglichen Gebiete zurück.

Im Jahre 1889 griff ein schön entwickeltes Exemplar in einem Garten in der Gemeinde Kernyesd die Gänse an. Der Eigenthümer war gerade in der Nähe und da der Geier zwischen den dichten Zwetschenbäumen nicht auffliegen konnte, fing er denselben lebendig und brachte ihn zu mir. Ich hielt ihn an einer Kette im Hofe, wo er bald so zahm wurde, dass er aus der Hand frass und sich streicheln liess. Nach einigen Monaten zerbrach er seine Kette und flog einige hundert Schritte weit auf die Felder. Ich ging ihm nach, rief ihn beim Namen, wonach er mich ankommen liess, so dass ich ihn wieder einfangen konnte. Nach einigen Wochen zerbrach er auch die stärkere Kette und ging endgültig davon. Der Ring und $\frac{1}{2}$ Meter Kette blieben an ihm hängen.

Neophron perenopterus, (L.). Im Freien sah ich hier insgesamt nur zwei Exemplare. Anfang der 50-er Jahre brachte ein Bauer zwei flammige Jungen von unseren Hochgebirgen, welche zu KARL WAGNER, Apotheker in Hátszeg gelangten. Hier sah ich dieselben als schon gut entwickelte Exemplare. Der Aasgeier nistete daher früher bei uns.

Gypaëtus barbatus, L. Még csak 15—20 évvel ezelőtt is igen gyakori volt ez a gyönyörű madár havasainkon. Nap-nap után láttam 2—3 példányt, néha 10-en felüli számban is láttam egyszerre. Volt eset rá, hogy zergeálláson állva egy fenyő alatt, a fejem fölött szállott föl a fára. Ma már szinte teljesen kipusztult. DANFORD tavaly ősszel három hónapig tartózkodott a havasokon, s nem látott egyetlen példányt se. Ez a faj is a strychninnek esett áldozatul.

Milvus milvus, (L.). Régebben egész nyáron és őszön át napról-napra láttam néhányat. Most eltelik egy-két év is, a míg előfordul egy.

Milvus migrans, (BODD.). Szintén gyakori volt tavasszal és ősszel — most évek óta nem láttam.

Pernis apivorus, (L.). 1896-ban DANFORD talált egy fészket három fiókéval.

Cerchneis tinnunculus, (L.). Régen vonuló volt, most néhány év óta kitelel.

Cerchneis cenchris, (NAUM.). Itt csak egyszer fordult elő és pedig 1890 szept. 5-én, a mikor nagy csapatok voltak itt három napon át. A szerdahelyi erdőkben több ízben fészkeltek.

Cerchneis respertinus, (L.). Rendesen minden évben jönnek ide nagy csapatokban április végén s május elején, különösen akkor, ha sok a cserebogár. Néhány heti itt tartózkodás után eltávoznak. 1903-ban fészkeltek néhány pár. 1890-ben szept. 5-én fiatalokat is láttam, s ez az egyedüli eset, hogy fiatalok is előfordultak.

Pandion haliaëtus, (L.). Néhány évvel ezelőtt még csaknem minden nap láttam egy párt (valószínűleg fészkeltek is a közelben), most azonban teljesen elmaradtak.

Strix flammea, L. Ezelőtt gyakori volt, most esztendőök múlnak el, míg lát egyet az ember.

Corvus corax, L. A dűvadak mérgezése következtében évről-évre kevesbbedik.

Garrulus glandarius, (L.). Évről-évre apad.

Muscicapa collaris, BECHST. Folyton fogy.

Muscicapa parva, BECHST. Régebben rendszer átvonuló volt, most évtizedek óta nem mutatkozik.

Gypaëtus barbatus, L. Noch vor 15—20 Jahren war dieser prächtige Vogel in unseren Hochgebirgen sehr häufig. Tag für Tag sah ich 2—3 Exemplare, manchmal über 10 auf einmal. Es kam vor, dass sich einer auf die Tanne aufbäumte, unter welcher ich mich auf dem Gamsenstande befand. Heutzutage ist er schon fast gänzlich ausgestorben. DANFORD hielt sich im vorigen Herbste 3 Monate lang in den Hochgebirgen auf und sah während dieser Zeit nicht ein einziges Exemplar. Auch der Bartgeier fiel dem Strychuin zum Opfer.

Milvus milvus, (L.). Früher waren den ganzen Sommer und Herbst hindurch täglich einige zu sehen. Jetzt dauert es 1—2 Jahre, bis wieder einer zu Gesicht kommt.

Milvus migrans, BODD. War ebenfalls häufig im Herbst und Frühjahr — jetzt seit Jahren nicht gesehen.

Pernis apivorus, (L.). DANFORD fand im Jahre 1896 ein Nest mit drei Jungen.

Cerchneis tinnunculus, (L.). War früher Zugvogel, überwintert aber jetzt seit einigen Jahren.

Cerchneis cenchris, (NAUM.). Kam hier nur einmal vor, u. zw. am 5. Sept. 1890, zu welcher Zeit sich grosse Flüge hier drei Tage lang aufhielten. In den Wäldern haben sie schon mehrmals gebrütet.

Cerchneis respertinus, (L.). Kommen jedes Jahr in grossen Flügen Ende April oder Anfang Mai, besonders wenn es viel Maikäfer gibt. Nach einigen Wochen ziehen sie dann fort. Im Jahre 1903 brüteten hier einige Paare. Am 5. Sept. 1890 waren auch Junge hier zu sehen — die einzigen, welche jemals hier erschienen.

Pandion haliaëtus, (L.). Noch vor einigen Jahren sah ich fast tagtäglich ein Paar (wahrscheinlich brütete dasselbe in der Nähe), jetzt sind sie gänzlich ausgeblieben.

Strix flammea, L. War früher häufig, während jetzt Jahre vergehen, bis eine zu sehen ist.

Corvus corax, L. In Folge Vergiftung des Raubwildes sehr stark in Abnahme begriffen.

Garrulus glandarius, (L.). Nimmt von Jahr zu Jahr ab.

Muscicapa collaris, BECHST. In stetiger Abnahme begriffen.

Muscicapa parva, BECHST. War früher gewöhnlicher Durchzügler, ist aber seit Dezenen nicht mehr zu sehen.

Sylvia nisoria, (BECHST.). Évtizedek óta nincs.

Locustella fluviatilis, (WOLF.). A 60-as és 70-es években még fészkeltek itt, most pedig teljesen elmaradtak.

Locustella luscinioides, (SAV.). Az elsőt 1863 május 3-án löttem a pusztakalányi tavon, a hol valószínűleg fészkeltek is, mert egész nyáron hallottam őket. Azóta se láttam többet.

Parus lugubris, TEMM. Régen gyakori volt és fészkel is; most évek óta nem láttam.

Ampelis garrula, (L.). Kemény teleken nagy csapatokban szokott idejönni. 1899-ben igen nagy csapatokat láttam, 1904-ben néhányat.

Cannabina linaria, (L.). Régebben nagy csapatok jöttek ide telelni, de már évtizedek óta nem láttam.

Serinus serinus, (L.). Ezelőtt gyakori őszi átvonuló volt, de már igen régen nem került elő.

Calcarius nivalis, (L.). Kemény teleken kisebb csapatokban látogatott bennünket, de 1895 febr. 18-ika óta, mikor 5 darabot löttem, nem mutatkozott.

Otocorys alpestris, (L.). Kétszer láttam: 1855 decz. 24-én 20—30 darabból álló csapatot, s 1887 márcz. 3-án egy darabot.

Pastor roseus, (L.). Ezelőtt gyakran jöttek. Utoljára 1872 június havában láttam hét darabot.

Dendrocopus minor, (L.). Ezelőtt fészkel is, most egyáltalában nincs.

Picus viridis, L. Már évek óta nem láttam.

Columba oenas, L. és *C. palumbus*, L. évről-évre szemmel láthatólag fogy.

Phasianus colchicus, L. 1902-ben telepítették a vidékre, de csak igen lassan szaporodik.

Coturnix coturnix, (L.). Ma-holnap hiruon-dónak is alig akad belőle, pedig valamikor gyakori volt.

Charadrius squatarola, (L.). Az elsőt 1864 május 29-én löttem.

Charadrius dubius, Scop. Évről-évre kevesebb fészkel; valószínűleg a fausztatás zavarja el őket.

Glareola pratincola, (L.). Régente rendes átvonuló, most évtizedek óta nincs.

Sylvia nisoria, (BECHST.). Seit Dezennien keine.

Locustella fluviatilis, (WOLF.). In den 60-er und 70-er Jahren noch nistend, jetzt gänzlich verschwunden.

Locustella luscinioides, (SAV.). Den ersten erlegte ich am 3. Mai 1863 am Teiche von Pusztakalán, wo sie wahrscheinlich auch nisteten, da ich sie den ganzen Sommer hindurch hörte. Seitdem keine mehr.

Parus lugubris, TEMM. War früher häufig und nistete auch; jetzt sah ich seit Jahren keine.

Ampelis garrula, (L.). Erscheint in strengen Wintern in Schaaren. 1899 sah ich grosse Flüge. 1904 nur wenige.

Cannabina linaria, (L.). Früher kamen Flüge im Winter, jetzt habe ich seit Jahrzehnten keine gesehen.

Serinus serinus, (L.). War früher häufiger Durchzugsvogel im Herbst, welchen ich aber schon seit langer Zeit nicht mehr zu Gesicht bekam.

Calcarius nivalis, (L.). Besuchte uns in strengen Wintern in kleinen Flügen. Die letzten sah ich am 18. Feber 1895, von welchen ich 5 Stücke erlegte.

Otocorys alpestris, (L.). Wurde zweimal gesehen: am 24. Dez. 1855 ein Flug von 20—30 Stücken und ein Stück am 3. März 1887.

Pastor roseus, (L.). Erschienen früher häufig. Die letzten — 7 Stück — beobachtete ich im Juni 1872.

Dendrocopus minor, (L.). War früher Brutvogel, ist aber jetzt gänzlich verschwunden.

Picus viridis, L. Wurde seit Jahren nicht beobachtet.

Columba oenas, L. und *C. palumbus*, L. verringern sich von Jahr zu Jahr augenscheinlich.

Phasianus colchicus, L. Wurde 1902 hier angesiedelt, vermehrt sich aber sehr schwach.

Coturnix coturnix, (L.). Bald wird auch die Letzte dahin sein, obwohl sie einstens häufig war.

Charadrius squatarola, (L.). Den ersten erlegte ich am 29. Mai 1864.

Charadrius dubius, Scop. Nistet von Jahr zu Jahr in geringerer Anzahl, wahrscheinlich werden sie durch das Holzschwemmen gestört.

Glareola pratincola, (L.). Frühergewöhnlicher Durchzugsvogel, jetzt seit Dezennien keine.

Haematopus ostralegus, L. Egyszer láttam a 60-as években, de nem tudtam lelőni.

Arenaria interpres, (L.). 1865-ben lőtt atyám egy példányt, mely ÚSATÓ JÁNOS gyűjteményében van.

Ardea alba, L. *A. garzetta*, L. és *A. ralloides*, Scop. régente rendes átvonulók voltak, most évtizedek óta nem fordulnak elő.

Ciconia nigra, (L.). Évről-évre ritkább.

Ciconia ciconia, (L.). Régen csak egy pár fészkel a környéken, újabban azonban már több pár honosodott meg.

Platalea leucorodia, L. Ezelőtt gyakrabban fordult meg vidékünkön, most évtizedek óta nincs.

Plegadis fulcinellus, (L.). Régente gyakori volt, 1869-ben löttem az utolsókat Réán.

Totanus stagnatilis, BECHST., *T. totanus*, (L.), *T. glareola*, (L.), *T. fuscus*, (L.). Ezelőtt minden tavasszal átvonultak vidékünkön, most már régóta nem jönnek.

Totanus nebularius, GUNN. Régen fészkel is, most teljesen elmaradt.

Totanus ochropus, (L.). Azelőtt 5–6 pár fészkel itt, néha át is telet, míg az utolsó két év óta már csak egy pár van.

Totanus hypoleucus, (L.). Azelőtt fészkel, most alig vetődik ide néhány.

Himantopus himantopus, (L.). Minden tavasszal megjelent 2–8 db., most évtizedek óta nincs már.

1862 május 10-én szárnyaltam egy darabot, mely hamarosan meggyógyult, s rövid idő alatt igen szelid lett. Nevén szólítva szárnyesapkodva futva jött elő, hogy kezemből átvegye a legyeket vagy húsdarabokat. Ebéd idejében folyton az asztal körül szaladgált várya a falatokat, s ha valami madarat praeparáltam, mindig forgolódott körülöttem s pityegő hangon kért húsdarabkákat. Akármit is adtam neki, avval rögtön a vizesedényhez futott, előbb mindig megmosogatta a falatokat s csak azután költötte el. Egyszer mérges papiroson elhullott legyeket evett, minek következtében elpusztult.

Haematopus ostralegus, L. Einen einzigen sah ich in den 60-er Jahren, konnte ihn jedoch nicht erlegen.

Arenaria interpres, (L.). Ein Exemplar wurde 1865 von meinem Vater geschossen; dasselbe befindet sich in der Sammlung JOHANN V. ÚSATÓ'S.

Ardea alba, L. *A. garzetta*, L. und *A. ralloides*, Scop. waren früher gewöhnliche Durchzügler, wurden aber seit Jahrzehnten nicht mehr gesehen.

Ciconia nigra, (L.). Wird von Jahr zu Jahr seltener.

Ciconia ciconia, (L.). Früher nistete nur ein Paar in unserer Gegend, in neuerer Zeit jedoch haben sich mehrere Paare angesiedelt.

Platalea leucorodia, L. Kam in unserem Gebiete früher häufiger vor, zeigte sich aber seit Jahrzehnten nicht mehr.

Plegadis fulcinellus, (L.). War früher häufig. Die letzten erlegte ich 1869 in Réa.

Totanus stagnatilis, BECHST., *T. totanus*, (L.), *T. glareola*, (L.), *T. fuscus*, (L.) zogen früher jedes Frühjahr durch unser Gebiet, kommen aber seit Langem nicht mehr.

Totanus nebularius, (GUNN.). War früher Brutvogel, ist aber jetzt gänzlich verschwunden.

Totanus ochropus, (L.). Früher nisteten 5–6 Paare, welche zeitweise auch überwinterten, während in den letzten zwei Jahren nur mehr ein Paar sich hier aufhält.

Totanus hypoleucus, (L.). War früher Brutvogel, jetzt werden kaum einige hieher verschlagen.

Himantopus himantopus, (L.). Jedes Frühjahr erschienen 2–8 Stück, wurde jedoch seit Dezennien nicht mehr gesehen.

Am 10. Mai 1862 flügelte ich ein Exemplar, welches bald heilte und in kurzer Zeit ausserordentlich zahm wurde. Beim Namen genannt rannte er sofort flügelschlagend hervor, um die Fliegen oder Fleischstückchen aus meiner Hand entgegenzunehmen. Während des Mittagmahles lief er fortwährend um den Tisch herum einige Bissen erwartend, und wenn ich etwas präparirte, so war er auch immer dabei und bat mit pipsender Stimme um Fleischstückchen. Erhielt er irgendetwas, so lief er sofort zum Wassergefässe, wusch den Bissen zuerst und verschlang denselben erst dann. Einmal verspeiste er durch Giftpapier getötete Fliegen, an welchen er zu Grunde ging.

Tringa alpina, L., *Tr. minuta*, LEISL., *Tr. Temminckii*, LEISL. *Tr. subarcuata*, (GÜLD.) ezelőtt rendes átvonulók voltak 6—50 darabból álló csapatokban, de már évtizedek óta teljesen elmaradtak.

Gallinago major, GM., *G. gallinago*, (L.) és *G. gallinula*, (L.) száma nagyon megapadt.

Rallus aquaticus, L. és az *Ortygometra*-fajok teljesen elmaradtak.

Gallinula chloropus, (L.) gyakori volt, most pedig évtizedek óta nem láttam.

Fulica atra, L. évtizedek óta nem mutatkozott.

A *Colymbus*-fajok rendes átvonulók voltak. Az utolsó 100-as csapatot 1895 ápr. 9. láttam, s ebből lőttem is 14 *nigricollis*-t, 1 *griseigena*-t s egy *flviatilis*-t.

Mergus merganser, L. és *M. albellus*, L. százakra menő csapatokban jött az itteni vizekre, ha befagyott a Maros: három év óta pedig teljesen elmaradtak. Ugyanigy jött és maradt el a *Fuligula clangula*, (L.).

Anas querquedula, L. és *A. crecca*, L. régen rendes átvonulók voltak s százával jöttek: most ha jönnek is, csak 10—15-ös csapatok. Két év óta egyetlen egy se mutatkozott.

Anas boschas, L. A milyen sok volt régen, olyan kevés van most.

Cygnus cygnus, (L.). 1861 okt. 27-én lőttem Oláhbrettyén két darabot s azután még csak egyszer láttam két darabot.

Cygnus olor, GM. A 40-es években atyám lőtt egy példányt, a melyet magam is láttam még.

Larus-fajok ezelőtt gyakoriak voltak, míg most évek óta nem mutatkoztak.

Sterna minuta, L. 1863 jún. 13-án lőttem egy példányt.

Hydrochelidon hybrida, PALL. Az elsőt 1862 május 15-én lőttem; többször is előfordult ezután.

Pelecanus crispus, BRUCH. 1854 decz. 24-én lőttem egy példányt, egy másikat pedig Szászvároson ejtettek el.

Pelecanus onocrotalus, L. A 60-as években szárnyaltak egyet, a mely hozzám került s 6 évig tartottam fogságban. Szabadon járt-kelt az udvarban és a szobákban, s úgy ragaszkodott az emberhez, mint a kutya. Nagy-

Tringa alpina, L., *Tr. minuta*, LEISL., *Tr. Temminckii* LEISL., *Tr. subarcuata*, (GÜLD.) zogen früher in Flügen von 6—50 Stück durch, sind aber seit Jahrzehnten gänzlich ausgeblieben.

Gallinago major, GM., *G. gallinago*, (L.), *G. gallinula*, (L.) haben sich auch stark vermindert.

Rallus aquaticus, L. und *Ortygometra*-Arten sind gänzlich verschwunden.

Gallinula chloropus, (L.) war häufig, wurde aber seit Decennien nicht mehr gesehen.

Fulica atra, L. seit Decennien nicht mehr gesehen.

Die *Colymbus*-Arten waren gewöhnliche Durchzügler. Den letzten, aus ca. 100 Stück bestehenden Flug sah ich am 9. April 1895, aus welchem ich 14 *nigricollis*, 1 *griseigena* und 1 *flviatilis* erlegte.

Mergus merganser, L. und *M. albellus*, L. kamen zu Hunderten, wenn die Maros zufror; seit drei Jahren nicht ein einziges Stück gesehen. Genau so verhält sich auch *Fuligula clangula* (L.).

Anas querquedula, L. und *A. crecca*, L. waren früher Durchzügler und erschienen zu Hunderten, heute sind es nur Flüge von 10—15 Stück, wenn sie überhaupt erscheinen. Seit zwei Jahren keine gesehen.

Anas boschas, L. Früher sehr häufig, heute sehr wenig.

Cygnus cygnus, (L.). Am 27. Oktober 1861 erlegte ich 2 Stück bei Oláhbrettye und sah später noch einmal 2 Stücke.

Cygnus olor, GM. In den 40-er Jahren erlegte mein Vater ein Exemplar, welches ich noch gesehen habe.

Larus-Arten waren früher häufig, während jetzt seit Jahren keine mehr zu sehen waren.

Sterna minuta, L. Am 13. Juni 1863 erlegte ich ein Exemplar.

Hydrochelidon hybrida, PALL. Die erste erlegte ich am 15. Mai 1862; später wurde sie noch öfters beobachtet.

Pelecanus crispus, BRUCH. Am 24. Dezemb. 1854 wurde ein Exemplar erlegt, ein anderes wurde in Szászváros erbeutet.

Pelecanus onocrotalus, L. In den 60-er Jahren wurde ein Exemplar geflügelt, welches ich erhielt und 6 Jahre lang in Gefangenschaft verblieb. Derselbe ging ganz frei in Haus und Hof umher und war so anhänglich

anyámat igen szerette, melléje feküdt, ölébe fektette a fejét s úgy aludt. Igen jó barátságban volt a kutyákkal, elannyira, hogy ha szerét tehette, mindig lopott kenyeret az asztalról s azt kivitte nekik. Ha nevén szólítottuk, rögtön előrohant, miközben csaknem rőfögő hangot adott. Élelme főleg marhatüdőtől és májból állott s az odalobott darabokat igen ügyesen fogta el a levegőben. Ha apró halat fogtam s egy cseber vízbe tettem, azokat egyszerre kimerítette nagy zacskójával. Igen megszelidült és nagyon kedves volt, igazán sajnáltam, mikor egy szolgálóm beleszorította a nyakát az ajtó közé, a mitől azután elpusztult.

Phalacrocorax carbo, (L.) és *Ph. pygmaeus*, (PALL.). Mindkettőt már többször lőttem, de most évtizedek óta nem mutatkoztak.

Réa, 1906 márczius.

wie ein Hund. Meiner Grossmutter war er sehr zugethan: er liess sich neben sie nieder, legte seinen Kopf in ihren Schooss und schlief so. Auch mit den Hunden hielt er gute Freundschaft, u. zw. derart, dass er wo er nur konnte, ein Stück Brot vom Tische stahl und es den Hunden hinaustrug. Beim Namen genannt, rannte er sofort hervor, dabei einen fast grunzenden Ton gebend. Seine Nahrung bestand hauptsächlich aus Rindslunge und -leber; die hingeworfenen Stücke fing er sehr geschickt in der Luft auf. Kleine Fische in einem Wassereimer schöpfte er auf einmal in seinen grossen Sack hinein. Er wurde sehr zahm und ich hatte ihn recht gerne, so dass ich ihn wirklich bedauerte, als eine Magd seinen Hals in eine Thür klemmte, wovon er zu Grunde ging.

Phalacrocorax carbo (L.) und *Ph. pygmaeus*, (PALL.). Beide wurden schon öfters erlegt, sind aber seit Decennien nicht mehr zu sehen.

Réa, im März 1906.